

Älgbetesskador i tallungskog

Tiveden ÄFO 2013

RESULTATBLAD 39
2013

På uppdrag av Sveaskog AB har Svensk Naturförvaltning AB inventerat älgbetesskador i tallungskog i Tiveden älgförvaltningsområde (ÄFO). Andelen tallar med färska skador skattades till 19,2% och trenden är att skadorna ökar något. Få granar visade tecken på betesskador. Av alla tallstammar förväntas knappt två av tio stå oskadade när träden vuxit över betesbegärlig höjd.

BAKGRUND

Inom förvaltningen av älg och skog eftersträvas en älgstam som inte orsakar betesskador på tallungskog som överstiger de mål som formulerats för ett förvaltningsområde. Om man parallellt med årliga inventeringar av älgbetesskador följer utvecklingen av älgtäthet får man kunskap om hur relationen mellan skador och älg ser ut inom förvaltningsområdet. Det senare är av stor vikt för att kunna vara effektiv i att sätta in förvaltningsåtgärder. Under sommaren 2013 utfördes inventering av älgbetesskador i Tiveden ÄFO (figur 1) för femte året i följd.

METODIK

Inventeringen 2013 koncentrerades till ungsskogar med minst 10% tall och träd i åldersintervallet 4 till 15 år, det vill säga då de är som mest exponerade för älgbetesskador. I praktiken innebär det att mätningen sker i avdelningar (synonymt med bestånd) med en snitthöjd på tall mellan 0,5 och 4 m.

Inom ÄFO:t valdes avdelningar som uppfyllde kriterierna för mätning ut slumpmässigt. Urval gjordes oberoende av markägare. Skogsstyrelsens register över faktiska avverkningar användes som underlag för urvalet. Sammanlagt inventerades 30 stycken av de utvalda avdelningarna 2013.

I varje avdelning fördelades tio provytor om 25m² där alla stammar över halva medelmaxhöjden registrerades. Medelmaxhöjden är genomsnittshöjden på de två högsta barrträden i provytan. Varje registrerad tall- och granstam undersöktes noga med avseende på skador. Skador klassades som färska¹ eller äldre där färsk skada definierades som skada vilken skett sedan tillväxtstart föregående sommar. För de färska skadorna gjordes även en bedömning om de skett under eller efter tillväxtsången (sommar- respektive vinterbete). Färska skador delades upp på toppskottsbyte, stambrott och barkgnag.

För beräkning av stamtäthet och skadeprognos användes data även från tidigare års skadeinventeringar.

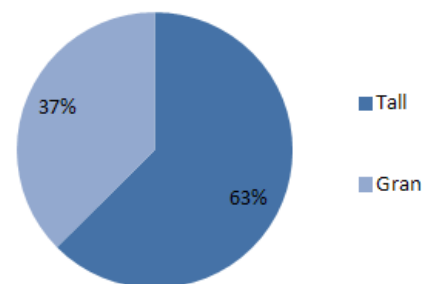
¹ Detta är samma definition som används inom Riksskogstaxeringen. I Skogsstyrelsens ÄBIN benämns skador som skett efter senaste tillväxtsäsongs för färska skador. Det som i föreliggande rapport kallas för färska skador är jämförbart med färska skador i ÄBIN.

Figur 1. Karta över Tiveden ÄFO. Området är 113 300 ha varav 72 300 ha utgörs av produktiv skogsmark eller myrmark.

Tabell 1. Skattat antal stammar av olika trädslag per hektar. Genomsnitt för åren 2009-2013.

Tall	Gran	Björk	Övrigt
1672	1000	3472	189

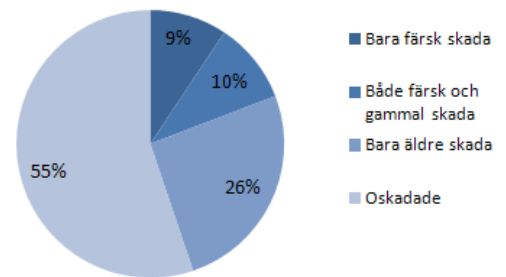
Figur 2. Fördelning mellan tall- och granstammar. Genomsnitt för åren 2009-2013.

RESULTAT OCH KOMMENTARER

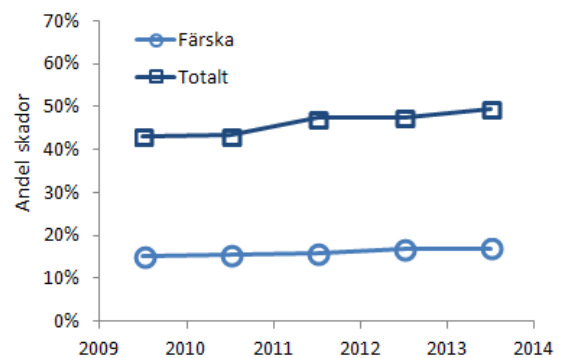
- Genomsnittlig stamtäthet, högre än halva medelmaxhöjden, i området skattas till 1672 tallar och 1000 granar (tabell 1). Det innebär att drygt 6 av 10 barrstammar utgörs av tall (figur 2).
- Andelen stammar av tall med färska skador var 19,2% (summan av de två mörkaste sektorerna i figur 3). Merparten (16,9%) av dessa registrerades som vinterskador.
- Trenden är att skadorna, både de färska och totalt, ökar svagt över tiden (figur 4).
- Andelen granar med färska skador skattades till mindre än 0,1%.
- Av tallstammarna uppvisade knappt varannan tecken på någon färsk och/eller äldre älgbetesskada (figur 3).
- De färska skadorna dominerades av toppskottsbetning (17,9%). Stambrott och barkgnag förekom på vardera 0,7% av stammarna (figur 4).
- Baserat på resultat 2009-2013 beräknades den årliga risken för att en *oskadad* tallstam skall skadas till 14%. Denna siffra kan användas för att grovt prognostisera hur många stammar man kan förvänta sig är oskadade när träden vuxit ur beteshöjd.
- Om skaderisken består kommer ett genomsnittligt förnygrat bestånd efter 15 år, dvs vid ca fyra meters höjd, att ha 287 oskadade tallstammar per ha (figur 5). Det motsvarar 17% av det totala antalet tallstammar i ett genomsnittligt bestånd.
- En jämförelse mellan prognos och uppmätt utfall indikerar att den gångna vinterns skadenivå var högre jämfört med vad som generellt varit fallet under tidigare år (ses i figur 5 som att kurvan ligger under cirkeln).

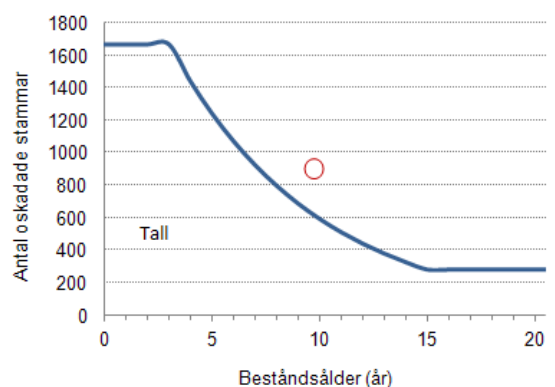
Foto: Magnus Nyman

Figur 3. Andel tallstammar med och utan skador. Observera att *Bara färska skador* och *Både färska och äldre skador* tillsammans utgör andelen stammar med färska skador. Värden i figuren är avrundade till heltal.

Figur 4. Utveckling av andelen stammar med färsk betesskada (ljusblå linje) och skador totalt (mörkblå linje). Värden utgörs av glidande treårsmedel.

Figur 5. Prognos av antalet oskadade stammar av tall i ett genomsnittligt bestånd. Beräkningarna utgår från skattat antal stammar per ha och skattad skaderisk, båda delarna baserat på data från 2009-2013. Röd cirkel indikerar uppmätt nivå på antalet oskadade stammar i ett genomsnittligt bestånd.